

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

٤١٣٧٩

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

۱۳۸۱ / ۲ / ۲۹

موضوع:

روابط فنی زندانیان مرد در ایران و ایالات متحده امریکا

استاد راهنمای:

دکتر محمد آشوری

استاد مشاور:

دکتر تاج زمان دانش

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

در

حقوق جزا و جرم شناسی

نگارش:

جوارد یاوری

بهار ۱۳۸۱

۲۴۱۰۷۹

فرم ارزشیابی پایان نامه کارشناسی ارشد

دانشکده: حقوق و علوم سیاسی گروه: حقوق جزا و جرم‌شناسی

در چارچوب ارزیابی مرحله تحقیقاتی مقطع کارشناسی ارشد دانشجویان دانشگاه تهران

آقای: جواد یاوری شماره دانشجویی: ۲۱۰۴۷۸۰۱۶ در رشته: حقوق جزا و جرم‌شناسی
گرایش: حقوق جزا و جرم‌شناسی پایان نامه خود به ارزش: ۴ واحد راکه در نیمسال اول سال تحصیلی: ۷۹۸۰-۱ درم اخذ و ثبت نام نموده بود، تحت عنوان: روابط جنسی زندانیان مورد در ایران و ایالات متحده امریکا

داور

به سرپرستی (استاد راهنمای)؛ دکتر آشوری استاد مشاور: دکتر داشت استاد معلم اور دوم (حسب مورد): دکتر گلدوزیان در تاریخ: ۸۱/۲/۹ در حضور هیأت داوران به شرح ذیل با (موتفتی / عدم موتفتی / اصلاحاتی) دفاع نمود.

امضاء	اسمی هیأت داوران	محل اشتغال	مرتبه علمی
	۱- استاد راهنما: دکتر محمد آشوری	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	استاد
	۲- استاد مشاور: دکتر تاج زمان دانش	"	استاد
	۳- استاد دیگر: دکتر ایرج گلدوزیان	"	استاد
	۴- استاد دیگر:		
	۵- استاد داوری:		
	استاد معلم اور دوم:		

به حروف	به عدد
هزار و پانصد و پنج	۱۰۱۵

نمره نهایی هیأت داوران:

ملاحظات:

تذکر: نیازی به درج نمره جداگانه هریک از داوران نبوده و فقط نمره مورد توافق هیأت داوران (متوسط) اعلام می‌شود.

سرپرست تحصیلات تکمیلی دانشکده

با سلام، نظر به اعلام نمره نهایی فوق الذکر از جانب هیأت داوران خواهشمند است نسبت به انجام امور فراغت از تحصیل دانشجوی یاد شده برابر ضوابط و مقررات اقدام مناسبی مبذول فرمائید.

نام و نام خانوادگی مدیر گروه: دکتر ابوالقاسم گرجی امضاء و تاریخ:

۱۰ مرداد ۸۱

توجه مهم: کلیه نوشته‌ها به استثناء نمره هیأت داوران و مطالب بند ملاحظات قبل از دفاع باید با ماشین تایپ گردد.

تذکر: این فرم به دفتر تحصیلات تکمیلی دانشکده ارسال و تصویر آن در گروه مربوط نگهداری می‌شود.

دوست دارم آن را تقدیم کنم به **تلامیز اشیای سخت** کوش که می‌دانند برای چه درس می‌خوانند.

دوست دارم آن را تقدیم **کسانی که پس از پذیرش تحریم در سازمان یتیمان** مفطن خواش را فراهم کند.

دوست دارم آن را تقدیم **تلامیز اسلامی** کنم که دانشجو را درک می‌کنند و با او رفیقند.

دوست دارم آن را تقدیم **تللشکران علم** کنم؛ کسانی که با دستی خالی و دلی به وسعت آسمان پر مهر خود را وقف انسانیت کردند.

دوست دارم آن را تقدیم کنم به **تلامیز اشیای همواره** معنای این واژه (انسان) را همراه خود دارند.

دوست دارم آن را تقدیم **صداقت زندانیان** کنم؛ تنها کسانی که مانع انجام این تحقیق نشدند.

دوست دارم آن را تقدیم کنم به **زلالیان مظلومی** که اسیر قوانین ظالمانه جامعه و زندان هستند؛ یک بار قربانی جامعه و دگر باره قربانی محیط داخل زندان می‌شوند.

دوست دارم آن را تقدیم کنم به **آنان که همیشه گاه بالای خرشته عدالت را فصلی کنند**.

..... و حتی **دوست دارم** آن را به **فلسفه تقدیم کنم** که عاشق این کار بودم و بارها اشکهایم واژه واژه این تحقیق را مرطوب ساخت و با اشکهای زندانی اندرزگاه شش که از وضع رفت بار خویش برایم می‌گفت، تلافی می‌کرد.

وئى تىسمىم دا رم آين پايان نامه را خاضعانه

تىپىم كىم بىز

نگاه لەيدىفىش لەزم

كە تلائۇ لىعاد شىصىت وى لىز جىملە وفادارىي،

صادقت و

إنسانىت لىست

⑤

رۇغۇ خېشىتى كە عطر دامان پە مەھرىش

تا لىد در فضاي وجوهەم

پەركىنە لىست.

بۇاد ياورى

چکیده:

روابط جنسی در سطح جامعه و به ویژه تجاوز جنسی به مردان همواره با سکوت محافل عمومی همراه بوده است. این چشم پوشی که به بزه‌دیدگی بیشتر قربانی کمک می‌کند در داخل زندان نیز وجود دارد.

رابطه جنسی مردان را از دیدگاههای مختلف می‌توان طبقه‌بندی کرد. اما یک ملاک تفکیک کاربردی و مفید آن را بدین ترتیب دسته‌بندی می‌کند:

الف - همجنس گرایی؛ شامل:

۱- همجنس گرایی دائم؛ بین کسانی که قبل از ورود به زندان همجنس گرا بوده و در این محیط نیز به رفتار کژمدارانه خود ادامه می‌دهند رواج دارد. از آنجا که در بیشتر ایالات کشور امریکا این رابطه جرم نیست بررسی زیادی نیز روی آن در زندانهای آن کشور صورت نگرفته است.

۲- همجنس گرایی موقت؛ بین دگر جنس گرایان در اثر محرومیت جنسی محیط زندان رواج دارد. این افراد فقط در محیط زندان چنین رفتاری از خود بروز می‌دهند و پیش و پس از آزادی، گرایش جنسی طبیعی دارند.

در زندان قصر مجموعاً هر دو نوع همجنس گرایی نزدیک به ۱۰٪ زندانیان (اعم از فاعل یا مفعول) را به خود مشغول داشته است.

ب - رابطه جنسی اکراه‌آمیز؛ رابطه‌ای که ظاهر آن رضایت بار است اما در نتیجه تحت اجبار قرار گرفتن بزه دیده به وجود می‌آید. مقامات زندانهای امریکا برای شانه خالی کردن از زیر بار مسؤولیت این رابطه را نیز رضایت بار و همجنس گرایی تلقی می‌کنند.

این رابطه به انواع ذیل تقسیم می‌شود:

۱- رابطه جنسی مقطوعی؛ که ممکن است بخاطر بدست آوردن پول و موادمخدرا یا در اثر باختن در شرط بندی یا قمار صورت گیرد.

۲- رابطه جنسی حمایتی؛ که زندانی ضعیف در اثر تجاوز یا ترس از تجاوز، تحت حمایت زندانی قویتر قرار می‌گیرد و امنیت خود را با از دست دادن حیثیت خویش بدست می‌آورد.

پ - تجاوز جنسی؛ که بعد نگران کننده زندانهای امریکا و ایران است و شامل موارد ذیل می‌گردد:

۱- تجاوز فردی: در زندانهای امریکا ارقام متفاوتی در مورد میزان زندانیانی که درگیر این

رابطه هستند ارایه شده اما جدیدترین و کاملترین تحقیق ۲۲٪ را اعلام داشته است. البته این رقم

شامل تجاوز گروهی نیز می‌شود. در زندان قصر نیز حدود ۱۰٪ جمعیت نمونه به انجام این عمل

اعتراف کرده‌اند.

۲- تجاوز گروهی؛ که معمولاً توسط باندهای داخل زندان صورت می‌گیرد. از آنجا که این

باندها در امریکا منسجم‌تر می‌باشند میزان تجاوز گروهی در آن کشور بیش از ایران است.

۳- برده‌گی جنسی؛ شکل حاد تجاوز جنسی است که در خلال آن، مت加وز گاه و بی گاه هر

نوع بهره‌برداری جنسی و غیرجنسی از بزه دیده به عمل آورده برده جنسی قادر به رهایی از این

وضعیت نیست و حتی ممکن است توسط مت加وز به دیگران قرض داده شود. این رابطه جنسی در

زندانهای ایران مشاهده نشده است.

طرفین روابط جنسی در فرهنگ زندان، اسامی خاص دارند. نام شایع فردی که در زندانهای

امریکا مورد تجاوز قرار می‌گیرد، پانک (punk) است و در ایران به این فرد، "چاقال" ، "بچه" و ...

می‌گویند. ویژگی‌های یک پانک یا چاقال عبارتند از: جوانی، ضعف جثه، تازه وارد بودن، سفید بودن،

محکومیت بخاطر جرم سبک، عدم تعلق به باندها و گروهها و که اغلب آنها توسط زندانیان قصر

- طی نظرسنجی صورت گرفته توسط مؤلف مورد تایید واقع شده است.

دسته دیگری از بزه دیدگان که عموماً از همجنس گرایان مفعولی تشکیل می‌شوند، "ملکه"

(Queen) در امریکا و "فنچ" در ایران است؛ افرادی که خود نیز متمایل به برقراری رابطه جنسی

هستند.

"فاعل" در یک رابطه جنسی نیز "مرد" - نشانه این دیدگاه که مردانگی و اعتبار با تجاوز

جنسی حاصل می‌گردد - یا "ارباب" نامیده می‌شود. واژه اخیر به ویژه در رابطه جنسی حمایتی و

بردگی جنسی کاربرد دارد. ویژگی‌های متجاوزین نیز بدین صورت است: سابقه‌دار، معتاد، مرتکب جرم مهم، محکوم به حبس طولانی، قوی هیکل (دست کم نسبت به بزه دیده) و

روابط جنسی زندانیان با ابعاد مختلفی که ذکر شد واکنش‌های زیادی در پی نداشته است.

مقامات زندان معمولاً به آن توجهی نمی‌کنند و این روابط جایی در آمار و ارقام رسمی زندان ندارد و حتی برخی از مدیران زندان در امریکا به بهره‌برداری از این روابط نیز می‌پردازند؛ همچون استفاده از آن برای آرام کردن شورشیان و زندانیان ناسازگار، مقابله با تنش‌های نژادی، تنبیه برخی از زندانیان و....

مراقبان زندان نیز معمولاً توجهی به این روابط نمی‌کنند و گذشته از اینکه گزارشها را نادیده گرفته به مقامات بالاتر ارجاع نمی‌دهند بعضاً به تسهیل این روابط و همکاری با مرتکبان نیز می‌پردازند.

عواقب و پیامدهای روابط جنسی که بزه دیده را به دام می‌اندازد نیز در فصل سوم بررسی شده است. مهمترین پیامد جسمی آن، ایدز است - بیماری درمان ناپذیری که در محیط‌های بسته‌ای همچون زندان به سرعت شایع می‌شود. مهمترین پیامد روانی آن نیز توسط دانشمندان تحت عنوان "سندروم ضایعه تجاوز جنسی" که در چند مرحله گریبان بزه دیده را می‌گیرد مطرح شده است نتایجی همچون افسردگی، خشونت، میل به خودکشی و جزو این سندروم می‌باشد.

نهایتاً باید از علل و عوامل موجود این روابط در زندان سخن گفت که دریچه‌ای به سوی ارایه پیشنهاد و راهکار مقابله با این روابط می‌باشد. دسته‌ای از این علل به طفین رابطه مربوط می‌شود همچون قدرت نمایی، محرومیت جنسی، خشونت، نیاز روحی، اعتیاد. دسته‌ای از علل نیز سیستم زندان را مقصراً قلمداد می‌کند، همچون عدم طبقه‌بندی صحیح، ازدحام زندانها و فقدان نظارت صحیح.

در بخش نتیجه‌گیری نیز عمدهاً با استفاده از علل این روابط راهکارهایی جهت کاهش یا ریشه‌کنی این معضل در زندانهای ایران مطرح گردیده است.

پیشگفتار:

پیش از شروع این پژوهش و همزمان با انجام آن، همواره مؤلف در این فکر بود که این موضوع، زیر مجموعه کدام رشته علمی قرار می‌گیرد؟ جرم‌شناسی؛ که علل وقوع بزه و شخصیت بزهکار را مطالعه می‌کند، کیفرشناسی؛ که طرز اجرای کیفر و انطباق آن با شخصیت بزهکار را وجهه همت خود قرار می‌دهد یا جامعه‌شناسی کیفری؛ که کیفر را با دید جامعه شناختی بررسی می‌کند به ویژه بخش جامعه‌شناسی کیفر آن که از آثار اجتماعی مجازات در جامعه صحبت می‌کند.

هر چند تمام علوم فوق در بررسی موضوع به کمک پژوهشگر آمدند اما در واقع هیچ کدام کافی نبودند. بررسی این موضوع که صرفاً مجازات حبس - به عنوان متداولترین و متنوع‌ترین مجازات مورد استفاده فعلی بشر - و محیط اجتماعی زندان - که جامعه‌ای کوچک در بطن جامعه بزرگ بشری است - چه آثاری در پی دارد؛ نه صرفاً از لحاظ اصلاح و تربیت و بازپروری محکوم که از نظر تأثیرگذاری اجتماعی این محیط و خرد فرهنگ‌های حاکم بر آن، نیازمند تأسیس رشته علمی مستقل با بهره‌گیری از سه دانش فوق می‌باشد.

عدم استقلال "جامعه‌شناسی زندان" باعث شده است مباحث مربوطه در علوم دیگر و توسط سایر متخصصان مورد بررسی قرار گیرد؛ به عنوان مثال پژوهش‌هایی که تاکنون در مورد "روابط جنسی زندانیان" در ایالات متحده انجام شده توسط جامعه شناسان (همچون: "سیندی استراکمن جانسون"، استاد جامعه‌شناسی دانشگاه "داکوتای جنوبی") و جرم شناسان (همچون "جیمز گیلیگان"، استاد جرم شناسی دانشگاه هاروارد) صورت پذیرفته است.

"جامعه‌شناسی زندان" می‌تواند به بررسی موضوعاتی نیز بپردازد که تاکنون مورد بی‌توجهی قرار گرفته‌اند: جرایم و انحرافات زندانیان بطور کلی و عوامل و آثار آن، تأثیر مدیریت زندان و بعض‌سوء استفاده مدیران از این تخلفات در جهت اداره زندان، کشف قوانین و هنجارهای داخل زندان و تأثیر آن در اصلاح و تربیت زندانیان و نیز بر جامعه - از این حیث که اکثر زندانیان ما در مدت کوتاهی به جامعه باز می‌گردند و فرهنگ زندان را با خود به جامعه انتقال می‌دهند - و اهم موضوعات مورد بحث در "جامعه‌شناسی زندان" خواهد بود.

به هر حال تدوین مباحث این رشته مستقل و مفید که سرفصلهای نوینی را در علم زندانها در ایران و جهان می‌گشاید به عهده استاد دانشگاه و متخصصان فن خواهد بود.

در مورد پژوهش حاضر نیز که تقدیم خوانندگان می‌گردد باید گفت: انجام این تحقیق با چهار مانع

روبرو بود:

۱- بی سابقه بودن موضوع که جمع‌آوری منابع را مشکل می‌ساخت.

۲- میدانی بودن موضوع و مراجعه اجباری به نهادهای دولتی که در ایران مشکلات ویژه‌خود را دارد.

۳- مربوط بودن این موضوع به روابط جنسی که به ویژه در کشور ما حتی صحبت کردن از آن گویی

گناه محسوب می‌شود و طبعاً منابع کمی نیز در اختیار مؤلف قرار داشت.

۴- انجام این پژوهش در زندان؛ چرا که مسئولان سعی می‌کنند اطلاعاتی راجع به وضعیت زندانیان و

محیط زندان در سطح جامعه منتشر نشود. (البته این وضع با مدیریت فعلی سازمان زندانها تا حدودی بهتر

شده است اما نمونه‌های تفکر غلط پیشین که مانع انجام هر گونه تحقیق علمی در محیط زندان می‌شد، هنوز

در پیکره این سازمان به چشم می‌خورد) با وجود این، نهایتاً این پژوهش پس از قریب یک سال مطالعه

کتابخانه‌ای (کتابخانه‌ای به معنای خاص و استفاده از منابع اینترنتی) و چند ماه پیش مطالعه میدانی و تنظیم

پرسشنامه - که بی سابقه بودن پرسشنامه خود مشکل عمداتی بود - و تکمیل ۳۶۹ پرسشنامه در زندان قصر

و تجزیه و تحلیل آماری این به شکل حاضر درآمد.

اعتقاد مؤلف بر این است که این کار، نقایص زیادی دارد که آن را باید به حساب بدیع بودن موضوع،

فقدان یک شخص با تجربه جهت راهنمایی خاص در مورد این موضوع، نخستین تجربه مؤلف و کاستی‌های

علمی وی گذارد. تنها دلگرمی مؤلف بهره‌گیری از راهنمایی جناب آفای دکترآشوری متخصص جرم‌شناسی و

مشاوره سرکار خانم دکتردانش متخصص زندانها در انجام این پایان نامه بود.

این پژوهش را تنها آغازگر راهی می‌دانم که باید توسط دیگران و در سطحی وسیع‌تر دنبال گردد.

جواد یاوری

زمستان ۱۳۸۰

تقدیر و تشکر:

اگر یاری صمیمانه عزیزان ذیل نبود این کار بدین شکل و در این زمان حاضر نمی‌شد:

۱- جناب آقای حسینی (مددکار اجتماعی زندان قصر) همراهی صمیمانه در تمام مراحل اجرای پرسشنامه و درک صحیح از موضوع

۲- خانم سامنتا بانبری Samantha Banbury، دانشجوی دکتری جامعه شناسی دانشگاه

برونلی Brunly لندن) در اختیار گذاشتن تجارب مهم در خصوص روش‌های اجرایی طرح پژوهشی

۳- دکتر ایرج اسماعیلی (مسئول بهداشت و درمان اداره کل زندان‌های استان تهران) رفع اشکالات پرسشنامه و ارایه راهنمایی‌های سودمند و مهم

۴- سرکار خانم کریمیان (کارمند مؤسسه جرم شناسی) همکاری صمیمانه در تمام مراحل کار و بررسی جامع پرسشنامه‌های تکمیل شده

۵- آقای تام کهیل Tom cahill (مدیر مؤسسه SPR) پاسخگویی صمیمانه به سوالات مربوط به فرهنگ زندانیان امریکایی

۶- دکتر احمد عبداللهی (استاد جامعه شناسی دانشگاه تهران) راهنمایی‌های سودمند در جهت برطرف کردن ابهامات جامعه شناختی کار، بررسی پرسشنامه و معرفی منابع سودمند

۷- دکتر شهلا معظمی (استاد دانشکده حقوق دانشگاه تهران) همکاری صمیمانه در تمام مراحل و تشویق پژوهشگر

۸- جناب آقای سادات میدانی (کارشناس ارشد حقوق دانشگاه تهران) ویراستاری چکیده انگلیسی

۹- جناب آقای حسین نهادنی (کارشناس ارشد حقوق دانشگاه امام صادق (ع)) رفع اشکالات پرسشنامه

۱۰- سرکار خانم رحمتی (کارمند مؤسسه جرم شناسی) همکاری صمیمانه در مراحل اجرایی کار

۱۱- سرکار خانم امینی (کارشناس ارشد آمار دانشگاه تهران) ارایه راهنمایی‌های سودمند در

تدوین، تکمیل و تحلیل پرسشنامه‌ها

۱۲- سرکار خانم الله بخش (مسئول بخش اطلاع رسانی رایانه‌ای کتابخانه دانشکده حقوق)

همکاری صمیمانه در دستیابی به منابع اینترنتی

۱۳- جناب آقای محمدی و سرکار خانم سیفی (کتابدار کتابخانه دانشکده حقوق) تلاشهای

ارزende در جهت دستیابی آسانتر مؤلف به منابع مورد نیاز

۱۴- سرکار خانم نعیمه سعیدی کیا (کتابدار کتابخانه مرکز آموزشی و پژوهشی سازمان

زندهای) تلاشهای ارزنده در جهت دستیابی سریع مؤلف به منابع مورد نیاز

و تمام دوستان عزیزم که در مراحل مختلف با رفتار محبت آمیز خویش مشوق اینجانب

بودند، از جمله عزیزان ذیل (به ترتیب الفبا):

آقایان فریدون جعفری، محسن درخوش، روشن، سعید عزیزان، جعفر فرهمندفر، امیرحسین

کوثر و حمید هاشمی.

فهرست مطالب

۱	۱- مقدمه
۲	۲- ضرورت پژوهش
۳	۳- اهداف
۴	۴- فرضیات
۵	۵- سابقه موضوع
۶	۶- جامعه آماری
۷	۷- روشهای آماری و تجزیه و تحلیل یافته‌ها
۸	فصل یکم - آشنایی با مفاهیم اساسی
۹	۱- تعریف زندان و زندانی
۱۰	۲- پیشینه تاریخی زندان
۱۱	۳- شیوه‌های اجرایی زندان
۱۲	۴- زندان در ایران
۱۳	۵- زندان در ایالات متحده امریکا
۱۴	پی نوشت‌های گفتار یکم
۱۵	گفتار دوم - روابط جنسی

۲۸	۱- مفهوم رابطه جنسی
۲۸	۲- انواع رابطه جنسی
۳۱	۳- رابطه جنسی در نظام قانون گذاری
۳۲	۴- ابعاد و اهمیت روابط جنسی مردان در جامعه
۳۴	۵- دلایل غیر واقعی بودن آمار مربوط به روابط جنسی مردان در جامعه
۳۶	پی نوشتہای گفتار دوم
۳۷	فصل دوم – انواع و طریق‌های روابط جنسی زندانیان
۳۸	گفتار یکم - ابعاد و اهمیت مسئله
۳۹	۱- جایگاه روابط جنسی زندانیان در جهان
۴۰	۲- پیشینه موضوع
۴۲	۳- آمار و ارقام
۴۲	۱-۳- ایالات متحده امریکا
۴۶	۲-۳- ایران
۴۸	۴- دلایل فقدان اطلاعات و آمار صحیح
۵۲	پی نوشتہای گفتار یکم
۵۳	گفتار دوم – انواع رابطه جنسی در زندان
۵۴	۱- روابط جنسی زندانیان در تئوری‌های کیفرشناسی
۵۵	۲- هم جنس‌گرایی
۵۶	۱-۲- انواع هم جنس‌گرایی
۵۷	۲-۲- ارزیابی هم جنس‌گرایی در زندانهای ایران و امریکا
۶۰	۳- روابط جنسی اکراه آمیز
۶۰	۱-۳- مفهوم

۶۱	۳-۲-۱- انواع روابط جنسی اکراه آمیز
۶۱	۳-۲-۱- رابطه جنسی مقطعی (مادی)
۶۶	۳-۲-۲- رابطه جنسی حمایتی (دایم)
۷۰	۴- تجاوز جنسی
۷۱	۴-۱- تجاوز جنسی فردی
۷۵	۴-۲- تجاوز جنسی گروهی
۷۸	۴-۳- بردگی جنسی
۸۰	پی نوشتاهای گفتار دوم
۸۲	گفتار سوم - طرفيين رابطه جنسی
۸۳	۱- بزه دیده
۸۳	۱-۱- پانک (چاقال)
۸۳	۱-۱-۱- پانک در فرهنگ زندان
۸۶	۱-۱-۲- ویژگی های پانک
۹۲	۲-۱- ملکه (فنچ)
۹۴	۲- مرتكب (فاعل)
۹۵	۲-۱- انواع مرتكبان
۹۷	۲-۲- مرتكب در فرهنگ زندان
۹۹	۲-۳- ویژگی های مرتكب
۱۰۵	پی نوشتاهای گفتار سوم
	فصل سوم - علل و آثار روابط جنسی زندانیان و واکنش های موجود در قبال آن
۱۰۷	گفتار یکم - واکنش های مختلف نسبت به روابط جنسی زندانیان
۱۰۸	